

Setkání cestou ke křtu v Jordánu • Pokoušení Krista • Parsifal

Rudolf Steiner

Při sledování života Ježíše Krista, jak jsme se mu nyní věnovali podle toho, co bych chtěl nazývat Pátým evangeliem, se nám jako zvláště důležité musí jevit všechno, co se událo po rozhovoru Ježíše Nazaretského s matkou, jak jsem ho i zde vylíčil. Nyní bych chtěl - jak to, doufejme, bude možné v intimním kruhu takové pracovní skupiny, jako je ta zdejší - upozornit především na to, co se dělo bezprostředně po rozhovoru Ježíše Nazaretského s matkou, co se tedy odehrálo mezi tímto rozhovorem a Janovým křtem v Jordánu. To, co budu vyprávět, jsou skutečnosti, které vyplývají z intuitivního zření a které mají být prostě uvedeny bez dalšího vysvětlování, takže o nich každý může smýšlet, jak bude chtít.

Viděli jsme, že po tom, co Ježíš Nazaretský prožil od svých dvanácti do devěadvaceti, třiceti let a co jsme podrobně vylíčili, došlo k rozhovoru mezi ním a jeho matkou, onou matkou, která vlastně byla jeho nevlastní matkou neboli péstounkou a která byla vlastní matkou šalomounského Ježíše. Došlo k rozhovoru, při němž do slov Ježíše Nazaretského velmi intenzivně, velmi energicky vplynulo to, co pro něj bylo důsledkem, účinkem jeho prožívání - totiž že s jeho slovy přešla do duše jeho nevlastní matky nesmírná síla. Byla to síla, která umožnila, aby duše vlastní matky náthanského Ježíše sestoupila z duchovního světa, v němž byla zhruba od dvanáctého roku života náthanského Ježíše, a aby pronikla a produchovnila duši Ježíšovy nevlastní matky, takže tato matka byla ve svém dalším životě prostoupená duší matky náthanského Ježíše.

U Ježíše Nazaretského ovšem došlo k tomu, že s jeho slovy jako by odešlo Zarathuštrovo Já. Co se nyní vydalo na cestu k Janovu křtu v Jordánu, to byl v podstatě náthanský Ježíš, který své tři schrány utvářel tak, jak jsme o tom už několikrát mluvili, bez Zarathuštrova Já, avšak s účinky tohoto Zarathuštrova Já, takže skutečně všechno, co Zarathuštrovo Já mohlo vlít do této trojí schrány, v této trojí schráně také bylo.

Budete rozumět tomu, že na tuto bytost, která nyní jako Ježíš Nazaretský směřovala na základě, abych tak řekl, neurčitého kosmického puzení - ovšem neurčitého pro něj; pro kosmos to bylo puzení velmi určité - k Janovu křtu v Jordánu, že na tuto bytost nelze pohlížet jako na člověka ve stejném smyslu jako na jiné lidi. Neboť to, co tuto bytost vyplňovalo jako Já od jeho dvanácti let, bylo Já Zarathuštry. Toto Zarathuštrovo Já bylo nyní pryč. Žilo dál jen v účincích tohoto Zarathuštrova Já.

Páté evangelium vypráví, že když se nyní tato bytost Ježíše Nazaretského vydala na cestu k Janu Křtiteli, potkala nejprve dva Esejské. Byli to dva Esejští, s nimiž Ježíš často rozmlouval při příležitostech, o nichž jsem mluvil. Jelikož z něj však odešlo Zarathuštrovo Já, Ježíš Esejské hned nepoznal. Oni ale poznali jeho, neboť významné fyziognomické rysy, které tato bytost získala tím, že v ní přebýval Zarathuštra, se pro vnější pohled nezměnily. A tito Esejští ho oslovili: „Kam se ubírá tvá cesta?“ Ježíš Nazaretský odpověděl: „Tam, kam duše, jako jste vy, dosud nechtějí pohlédnout, kde bolest lidstva může cítit paprsky zapomenutého světla!“

Esejští jeho slovům nerozuměli. Když zpozorovali, že je nepoznal, otázali se: „Ježíši Nazaretský, což nás nepoznáváš?“ Ježíš odpověděl: „Jste jako zbloudilé ovce; já však budu muset být pastýřem, kterému jste utekli. Když mě správně poznáte, utečete mi brzy znovu. Už je tomu tak dávno, co jste ode mě uprchli!“

Esejští nevěděli, co si o něm mají myslet; nevěděli totiž, jak je možné, aby z lidských úst vůbec mohla vycházet taková slova. A rozpačitě se na něj dívali. On však pokračoval: „Co jste to za duše? Kde je váš svět? Proč se halíte do klamných schrán? Proč plane ve vašem nitru oheň, který nebyl zažehnut v domě mého Otce? Máte na sobě znamení Pokušitele; on svým ohněm učinil vaši vlnu lesklou a zářivou. Vlas této vlny mě bodá do očí. Vy zbloudilí ovce, Pokušitel naplnil vaše duše pýchou; potkali jste jej na svém útěku.“

Když to Ježíš Nazaretský řekl, otázal se jeden z Esejských: „Copak jsme Pokušitele nevykázali ze dveří? Už nad námi nemá moci.“ A Ježíš Nazaretský pravil: „Zajisté jste Pokušitele vykázali ze dveří, on však odešel k ostatním lidem a teď se na vás šklebí z jejich duší ze všech stran! Což si myslíte, že jste se mohli povýšit tím, že ponížíte druhé? Připadáte si velcí, ne však proto, že jste vysoko dospěli, ale protože jste ponížili ostatní. Zůstali jste, kde jste byli. Jen proto si připadáte tak velcí oproti ostatním.“ Tu se Esejští ulekli. V tom okamžiku však Ježíš Nazaretský zmizel jejich zrakům. Již ho neviděli.

Poté co jejich oči byly nakrátko jako zastřené, pocítili nutkání pohlédnout do dále. A v dále spatřili něco jako fáty morganu. Ta jim ukázala obrovsky zvětšenou tvář toho, kdo před okamžikem stál před nimi. A pak uslyšeli slova, která jako by zaznívala z této fáty morgany a která strašlivě zasáhla jejich duše: „Marnivost je vaší snahou, neboť prázdné je vaše srdce. Naplnili jste se duchem, který pod rouchem pokory klamně ukrývá pýchu duše!“

A když nějaký čas stáli jako omámení tímto viděním a těmito slovy, fata morgana zmizela. Před nimi však už nestál ani Ježíš Nazaretský. Rozhlédli se a spatřili ho v dálce, jak se ubírá dál svou cestou. A Esejští šli domů a nikomu neřekli, co viděli, ale mlčeli po celý čas, až do své smrti.

Chci tyto skutečnosti ukázat a podat je jen tak, jak je lze najít v tom, co nazýváme kronikou Akáša, a každý si při tom může myslet, co chce. To je důležité právě teď, protože toto Páté evangelium bude možná přicházet čím dál podrobněji a protože jakákoli teoretická interpretace může jen rušit to, co chce toto evangelium přinést.

Když se tedy Ježíš Nazaretský nějaký čas ubíral dál k Jordánu touto cestou, na niž byl puzen se vydat, potkal osobnost, o níž můžeme říci, že ve své duši měla nejhlubší zoufalství. Do cesty mu vstoupil zoufalý člověk. A Ježíš Nazaretský pravil: „Kam tě to zavedla tvoje duše? Viděl jsem tě před mnoha věky a tehdy jsi byl úplně jiný.“ A zoufalec řekl: „Měl jsem vysoké postavení; vysoko jsem vystoupil ve svém životě. Prošel jsem mnoha a mnoha úřady v lidské hierarchii a rychle jsem postupoval vzhůru. Když jsem viděl, jak ostatní zůstávají ve svém postavení a já stoupám výš, často jsem si říkal, jaký jsem to jen výjimečný člověk; mé ctnosti mě pozvedají nade všechny ostatní. Byl jsem šťastný a svého štěstí jsem si užíval plnými doušky.“ To pravil zoufalec a pokračoval: „Pak se mi jednou v noci jako ve snu něco vybavilo. V tom snu to bylo, jako by mi někdo položil otázku, a já jsem hned věděl, že jsem se ve snu před tou otázkou zastyděl. Neboť ta otázka, která mi byla položena, zněla: Kdo tě učinil velkým? - A ve snu přede mnou stála bytost, která řekla: Já jsem tě povýšil, za to však náležíš mě! - A já jsem se zastyděl; domníval jsem se totiž, že za své povýšení vděčím jen svým vlastním zásluhám a nadáním. A tu ke mně přistoupila jiná bytost - cítil jsem, jak se ve snu stydím - která řekla, že na svém povýšení nemám nejmenší zásluhu. Tu jsem se musel ve snu dát samým studem na útěk. Opustil jsem všechny své úřady a hodnosti a teď bloudím, aniž bych věděl, co vlastně hledám.“

A zatímco zoufalec ještě mluvil, stála před ním zase ta bytost, stála mezi ním a Ježíšem Nazaretským a svou postavou zakryla Ježíšovu postavu. A zoufalec měl pocit, že tato bytost má něco společného s bytostí Lucifera. A zatímco bytost ještě stála před ním, zmizel Ježíš Nazaretský a poté zmizela i ona bytost. Potom zoufalec spatřil už ve velké dálce odcházejícího Ježíše Nazaretského a dál pokračoval ve svém bloudění.

Ježíš Nazaretský šel dál a potkal malomocného. I jeho se zeptal: „Kam tě to zavedla cesta tvé duše? Viděl jsem tě před mnoha věky a tehdy jsi byl úplně jiný.“ A malomocný odpověděl: „Lidé mě vyhnali, vyhnali mě kvůli mé nemoci! Nikdo se mnou nechtěl nic mít a já jsem nevěděl, jak si mám opatřit nejnnutnější živobytí. Tak jsem bloudil ve svém utrpení a jednou jsem přišel do jakéhosi lesa. Přitahovalo mě něco, co v dálce vypadalo jako zářící strom. A já jsem nemohl odolat tomuto puzení a musel jsem jít k tomu zářícímu stromu. A vtom jako by z jeho světelného třpytu vystoupilo něco, co vypadalo jako kostlivec. A já jsem věděl, že přede mnou stojí sama smrt. A smrt řekla: Já jsem ty! Já tě stravuji. - Tu jsem se začal bát. Smrt ale pravila: Proč se bojíš? Copak jsi mě vždycky nemiloval? - Ale já jsem věděl, že jsem ji nikdy nemiloval. A zatímco se mě ptala, proč se bojím, když jsem ji vždycky miloval, proměnila se v krásného archanděla. Potom zmizela a já jsem upadl do hlubokého spánku. Teprve ráno jsem se opět probudil a zjistil jsem, že spím u stromu. Od té chvíle bylo mé malomocenství stále horší.“

A zatímco to malomocný vyprávěl, stannulo to, co viděl u stromu, mezi ním a Ježíšem Nazaretským a proměnilo se v bytost, o niž věděl, že před ním stojí Ahriman nebo něco ahriman-ského. A zatímco se na to ještě díval, zmizela ta bytost a zmizel i Ježíš Nazaretský. Ježíš byl už nějakou chvíli znovu na cestě. A malomocný musel jít svou cestou.

Po těchto třech zážitcích dospěl Ježíš Nazaretský až k Janovu křtu v Jordánu. Ještě jednou se zde chci zmínit o tom, že když se Janův křest odehrál, došlo k tomu, co je popsáno také v ostatních evangeliích a co bývá označováno jako pokoušení. Toto pokoušení se odehrálo tak, že Ježíš Kristus nestál jen před jednou bytostí, ale že probíhalo takřkajíc ve třech etapách.

Nejprve stannul Ježíš Kristus před bytostí, která mu teď byla blízká, protože ji viděl, když k němu přistoupil zoufalec, a kterou díky tomu mohl pociťovat jako Lucifera. To je velmi významná souvislost. A pak následovalo prostřednictvím Lucifera pokušení, které je vyjádřeno slovy: „Dám ti všechna království světa se vši jejich nádherou, uznáš-li mne za svého pána!“ - Luciferské pokušení bylo odraženo.

Druhý atak spočíval v tom, že se Lucifer vrátil, s ním však přišla bytost, která stála mezi Ježíšem Nazaretským a malomocným a kterou pociťoval jako Ahrimana. A nyní následovalo pokušení, které je v ostatních evangeliích oděno do slov: „Vrhni se do propasti! Jsi-li Boží syn, nic se ti nestane.“ I toto pokušení, které se odehrálo tak, že Lucifer mohl být paralyzován Ahrima- nem a Ahriman Luciferem, bylo odraženo.

Jen třetí pokušení, uskutečněné prostřednictvím Ahrimana, kdy byl Ježíš Kristus pokoušen, aby z kamení udělal chléb, jen toto pokušení nebylo tenkrát úplně odraženo. A tato skutečnost, že Ahriman nebyl plně poražen, pak vedla k tomu, že se události ubíraly směrem, kterým se pak ubíraly. Tím pak mohl Ahriman působit skrze Jidáše; tím se vůbec mohlo stát, že všechny pozdější události nastaly způsobem, jak o tom ještě uslyšíme.

Tak jsme pomocí intuice spatřili v kronice Akáša okamžik, který musíme považovat za nekonečně důležitý v celém vývoji Ježíše Krista, a tím i ve vývoji Země. Jako by měl být ještě jednou předveden způsob, jakým je vývoj Země spojen s luciferským a ahrimanským živlem, tak nastaly události mezi rozhovorem Ježíše Nazaretského s jeho nevlastní matkou a Janovým křtem v Jordánu. Ten, který byl náthanským Ježíšem a v němž po osmnáct let působilo Zarathuštrovo Já, byl vylíčenými událostmi připraven, aby do sebe přijal bytost Krista. A tím se dostáváme do bodu, u něhož je tak neobyčejně důležité, aby správně vstoupil před naši duši, chceme-li náležitě porozumět vývoji lidstva a Země. Proto jsem se také snažil předložit různé skutečnosti, které vyplývají z okultního bádání a které nám mohou napomoci v pochopení vývoje lidstva na Zemi.

Jednou se snad naskytne možnost, abychom zde mluvili o záležitostech, které se nyní probírají v lipském přednáškovém cyklu, kde se pokouším vést spojnicí od události Kristovy k události Parsifalově. Dnes bych chtěl v této věci učinit jen několik náznaků v souvislosti se skutečnostmi

Pátého evangelia, a při našem dalším setkání bych o nich pak dále pohovořil. Chtěl bych upozornit na to, jak prostřednictvím nejrůznějších věcí ve vývoji lidstva - věcí, které jsou do vývoje lidstva vtíštěny, aby lidstvo ve svém vývoji poněkud rozumělo sledu událostí - jak se jejich prostřednictvím vyjadřuje celý smysl a průběh tohoto vývoje lidstva, pokud jim ovšem rozumíme a vidíme je ve správném světle. Nechci se zabývat tím, co jsem pojednal v Lipsku v souvislosti s ideou Parsifalovou a Kristovým vývojem; chci se však zabývat něčím, co v Lipsku veškerý výklad prostupovalo.

K tomu ovšem musím upozornit, abychom si vzpomněli: Jak před námi stojí Parsifal, který několik století po mystériu na Golgotě tvoří důležitý stupeň v dalším působení Kristovy události v lidské duši?

Parsifal je synem dobrodružného rytíře a matky Herculoidy. Rytíř odtáhl dříve, než se Parsifal narodil. Matka trpí bolestmi a trýzní ještě před jeho narozením. Chce svého syna uchránit před vším, s čím by mohl přijít do styku třeba prostřednictvím rytířské ctnosti a tím, že by své síly rozvíjel v rytířské službě. Vychovává ho tak, že se Parsifal nedozví nic z toho, co se děje ve vnějším světě a co může být člověku dáno vlivy vnějšího světa. Parsifal vyrůstá v osamělosti přírody, přenechán jen přírodním dojmům, a neví nic o tom, co se odehrává mezi rytíři a ostatními lidmi. Uvádí se také, že ani neví nic o tom, co se ve vnějším světě říká o těch či oněch náboženských představách. Od své matky se dozvídá jediné to, že existuje Bůh, že Bůh stojí za vším. Parsifal chce tedy sloužit Bohu. Víc však neví, než že může sloužit Bohu. Všechno ostatní je mu zatajeno. Avšak jeho puzení k rytířství je tak silné, že jednou nedokáže odolat, opustí matku a vydá se na cestu, aby poznal, k čemu ho to táhne. A pak je po mnohém bloudění přiveden ke hradu svátého Grálu.

Co zde prožije, to nám nejlépe líčí - tedy nejlépe podle toho, co můžeme získat z duchovně-vědeckých dokladů - Chrestien de Troyes, z něhož také čerpal Wolfram z Eschenbachu. Dozvídáme se, že Parsifal se jednou na svých cestách dostává do lesnatého kraje na pobřeží moře, kde dva muži loví ryby. A na otázku, kterou jim položí, ho pošlou do hradu krále-rybáře. Parsifal přichází ke hradu, vchází dovnitř a spatří zde nemocného a zesláblého muže, ležícího na lůžku. Muž mu podá meč, který je mečem jeho neteře. A Parsifal dále vidí vstoupit panoše s kopím, z něhož kane krev až k panošovým rukám. Pak vstoupí panna nesoucí zlatou číši, z níž vychází takové světlo, že přezáří všechna ostatní světla v sále. Potom je předkládána večeře. Při každém chodu je kolem přenášena zlatá číše a je odnesena do vedlejší komnaty. A otec krále-rybáře, který zde leží, je posilován tím, co číše obsahuje.

To všechno připadalo Parsifalovi podivuhodné, na jeho cestách se mu však od jednoho rytíře dostalo rady, aby se příliš nevyptával. Proto se ani tentokrát nezeptal na to, co viděl; chtěl se zeptat příštího rána. Když se však probudil, byl celý zámek prázdný Parsifal volal, ale nikdo nepřišel. Napadlo ho, že rytíři vyjeli na lov, a chtěl se pustit za nimi. Na nádvoří našel svého koně osedlaného. Vyjel ven, musel však rychle přejet padací most; kůň se musel skokem přenést na druhou stranu, protože most byl hned vzápětí vytažen. Po rytířích ale Parsifal nenašel ani stopy.

Je nám však známo, oč tu hlavně šlo - šlo o to, že se Parsifal nezeptal. Přestože se před jeho zrakem odehrávaly ty nejpodivuhodnější věci, on se opomněl zeptat. Znovu a znovu to pak musí slyšet, totiž že s tím, co patří k jeho poslání, souvisí to, že se opomněl zeptat, že jeho mise souvisí s dotazáním se na to podivuhodné, s čím se setkává. On se nezeptal a musel pak poznat, že tím přivodil určité neštěstí.

Nuže, jak zde Parsifal stojí před námi? Stojí před námi tak, že si musíme říci: V Parsifalovi máme osobnost, která byla vychována stranou kultury vnějšího světa a která měla být přivedena k divům svátého Grálu, aby se na tyto divy zeptala, aby se však na ně zeptala s panenskou duší, nedotčenou obvyklou kulturou. A proč se měla takto zeptat? Častokrát jsem poukazoval na to, že to, co bylo způsobeno vlivem Kristova impulzu, působilo jako čin a že lidé nedokázali ihned porozumět tomu, co tu působí.

Tak zde máme na jedné straně to, co v důsledku Kristova vplynutí do aury Země nadále působilo, ať už si o tom lidé mysleli cokoli, ať se o tom jakkoli přeli a ať si o tom cokoli vymýšleli v

rozmanitých teologických dogmatech. Kristův impulz však působil dál! A k utváření západní kultury docházelo pod vlivem tohoto Kristova impulzu, který v pozadí působil na lidské duše a který působil v pozadí celého historického vývoje. Kdyby býval mohl působil jen skrze to, čemu lidé porozuměli a o čem se přeli, pak by býval mohl působil ve vývoji lidstva jen velmi málo. Nyní, v dobách Parsifalových, vidíme, že nastává důležitý okamžik, kdy má Kristův impulz působil opět o stupeň dále.

Proto nemá být Parsifal jedním z těch, kdo se jaksi naučili, co bylo kdysi obětováno na Golgotě, co později učili apoštolově, církevní otcové a další různé teologické proudy. Parsifal neměl vědět, jak se rytíři se svými ctnostmi dali do služeb Kristu. Měl se pouze v hlubinách své duše setkat s Kristovým impulzem, a to v míře přináležící jeho době. Toto setkání by bylo zkazeno, kdyby byl přijal to, co o Kristu učili lidé. Nikoli to, co činili nebo říkali lidé, nýbrž co prožívá duše, je-li oddána pouze tomu, co se nadsmyslově událo v dalším působení Kristova impulzu. Tak tomu mělo být u Parsifala. Vnější nauka patří vždy též ke smyslovému světu. Avšak Kristův impulz působil nadsmyslově a nadsmyslově měl působil i v duši Parsifalově. Jeho duše neměla být pužena k ničemu jinému, než aby se zeptal tam, kde by se mohl setkat s významností Kristova impulzu - u svátého Grálu. Tam se měl zeptat! Měl se zeptat, nikoli z popudu toho, o čem se rytíři domnívali, že musí v Kristu uctívat; jen a pouze svou panenskou, avšak ve smyslu své epochy žijící duší měl být podnícen k tomu, aby se zeptal, co může odhalit svátý Grál a čím může být Kristova událost. Zeptat se měl! Tato slova si zapamatujme.

Ten, kdo se ptát neměl, je někdo jiný. Je dostatečně známý - ten, kdo se neměl ptát: jinoch ze Sais. Neboť jeho neštěstím bylo, že se musel zeptat, že učinil, co činit neměl, že však chtěl, aby obraz bohyně Isidy byl odhalen. Parsifal doby před mystériem na Golgotě, to je jinoch ze Sais. Avšak tenkrát mu bylo řečeno: „Střež se, aby tvé nepřipravené duši bylo odhaleno, co je za závojem!“ - Jinoch ze Sais po mystériu na Golgotě, to je Parsifal. A ten neměl být nijak zvláště připraven, měl být s panenskou duší přiveden ke svátému Grálu. Parsifal opomene to nejdůležitější, když neudělá to, co bylo jinochu ze Sais zakázáno, když se nezeptá, neusiluje o odhalení tajemství pro svou duši. Tak se časy mění v průběhu vývoje lidstva!

Víme ovšem - nejprve musíme takové věci abstraktně naznačit, ještě však budeme mít příležitost, abychom o tom mluvili podrobněji - víme ovšem, že se jedná o to, co se mělo odhalit v bohyni Isidě. Představme si obraz dávné Isidy s chlapcem Horem, tajemství souvislosti mezi Isidou a Horem, synem Isidy a Osirida. To je však řečeno abstraktně. Za tím se samozřejmě skrývá velké tajemství. Jinoch ze Sais nebyl zralý, aby se toto tajemství dozvěděl. Když Parsifal, poté co se na hradě svátého Grálu opomene zeptat na divy svátého Grálu, odjíždí, patří k prvním, koho potká, žena, nevěsta, která truchlí za svým právě zesnulým ženichem, jehož chová na klíně. Je to v podstatě obraz truchlící matky se synem, obraz, který později tolikrát posloužil jako motiv takzvané Piety! To je první upozornění na to, co by Parsifal býval poznal, kdyby se byl zeptal na divy svátého Grálu. V nové formě by býval poznal souvislost mezi matkou a synem člověka. A býval se měl zeptat!

Z toho vidíme, jak hluboce nám taková upozornění naznačují, jaký pokrok se odehrává ve vývoji lidstva: Co se nesmí stát v době před mystériem na Golgotě, to se po mystériu na Golgotě stát má, neboť lidstvo mezitím již pokročilo. Duše lidstva se do jisté míry změnila.

Ke všem těmto věcem se později vrátíme; nyní je chci jen naznačit. Všechny tyto věci však pro nás mají náležitou hodnotu jenom tehdy, když je pro nás učiníme plodnými, skutečně plodnými. A tím, co k nám může proudit z Parsifalova tajemství, vskutku obohaceného obrazem jinocha ze Sais, je, abychom se naučili správně se ptát, tak jak to i odpovídá naší době. Neboť v tomto učení se tomu, jak se ptát, spočívá vzestupný proud vývoje lidstva.

Po mystériu na Golgotě máme nutně dva proudy ve vývoji lidstva - jeden, který v sobě nese impuls Krista a pozvolna vede vzhůru do spirituálních výšin, a druhý, který je pokračováním úpadku a vede do materiálního života, do materialismu. V současnosti se ovšem tyto dva proudy prolínají takovým způsobem, že daleko největší část naší kultury je proniknuta materialistickým proudem, takže člověk dnes musí bez předsudku a nezaujatě pohlížet na všechno, co nám duchovní věda může říci o Kristově impulsu a co s tím souvisí, aby poznal, že k vnějšímu světu, který je nutně stále materialističtější, potřebuje lidská duše onen vnitřní spirituální pokrok. K tomu se však musíme něčemu naučit právě v takových věcech, jako je ta zmiňovaná: Musíme se učit ptát se.

Ve spirituálním proudu se musíme učit ptát se. V materialistickém proudu jsou však lidé od ptání vším pouze odváděni. Tyto dvě věci chceme jen postavit vedle sebe, abychom ukázali, jaký je jeden proud a jaký je druhý. V jednom máme lidi, kteří stojí v materialismu. To mohou být i takoví lidé, kteří lpí na těch či oněch spirituálních dogmatech, kteří uznávají spirituální svět podle slov, podle teorií. Na tom však nezáleží, nýbrž záleží na tom, abychom se do spirituálního proudu dostali celou svou duší. O lidech stojících v materialistickém proudu lze říci, že nejsou žádní tazatelé. Skutečně nejsou tazatelé, neboť už všechno vědí. To je charakteristikum materialistické kultury - tito lidé všechno vědí a nemají potřebu se ptát. Dokonce i ti nejmladší dnes všechno vědí a neptají se. Považuje se to za svobodu a za povýšení osobní hodnoty, dokáže-li mít člověk na všechno vlastní úsudek. Tito lidé si však neuvědomují, že tento osobní úsudek zraje.

Zvolna vrůstáme do světa. S prvními dětskými slovy přijímáme to či ono, pak dospíváme, a aniž bychom si to uvědomovali, přijímáme toho čím dál víc. Naše karma nás tak či onak utváří. Podle toho se nám pak něco líbí nebo nelíbí. Dospíváme, se svým úsudkem dosáhneme pro mnohé kritiky již zcela úctyhodného věku pětadvaceti let a cítíme se být zralí ve svém úsudku, protože si myslíme, že vychází z naší vlastní duše. Kdo však dovede nahlédnout do lidských duší, ten ví, že za tím nevězí nic než na vlastní duši soustředěný vnější život, do něhož jsme právě postaveni. Můžeme se tím dostat i do konfliktu, domníváme-li se, že to či ono je věcí našeho vlastního úsudku. Pokud si myslíme, že jsme nezávislí, stáváme se tím otročtěji závislími na svém vlastním nitru. Usuzujeme, ale zcela se zapomínáme ptát.

Ptát se se naučíme jen tehdy, dokážeme-li v sobě rozvinout takovou duševní vyrovnanost, abychom si zachovávali úctu a pokoru před posvátnými oblastmi života, dokážeme-li ve své duši odolat sklonu k vlastním úsudkům vůči tomu, co k nám má pronikat z posvátných oblastí života. Ptát se se naučíme jen tehdy, dokážeme-li se vpravit do nálady očekávání, tak aby se nám prostřednictvím té či oné události mohlo v životě to či ono vyjevit, dokážeme-li čekat, ponese-li v sobě jistý ostych před použitím vlastního úsudku právě vůči tomu, co k nám má proudit z posvátných oblastí bytí, neusuzujeme-li, nýbrž ptáme-li se, a ptáme-li se nejen lidí, kteří nám mohou něco říci, nýbrž ptáme-li se především duchovního světa, kterému nepředkládáme své úsudky, ale své otázky - a to již ve svém naladění, ve svém smýšlení.

Pokuste se jasně si prostřednictvím meditace uvědomit, jaký je rozdíl mezi předkládáním úsudků a předkládáním otázek vůči duchovním oblastem života. Je třeba vnitřně prožít, že je mezi tím zcela zásadní rozdíl. S tímto rozdílem souvisí něco, co proniká celou naší dobou a na co musíme v našem spirituálním proudu zvláště dbát. Neboť tento spirituální proud bude prospívat jenom tehdy, naučíme-li se chápat rozdíl mezi ptáním se a usuzováním. Samozřejmě musíme usuzovat, co se týče vnějších poměrů života. Proto jsem také neřikal, že máme své usuzování omezit všude. Avšak vůči tomu, co patří k hlubokým tajemstvím světa, se máme naučit náladě očekávání a tázání se.

Naše spirituální hnutí bude prospívat pomocí všeho, co přispěje k uznání a rozvoji této nálady tázání se ve větší části lidstva; a naopak bude našemu spirituálnímu hnutí na překážku všechno, co se proti němu postaví v podobě lehkovážného usuzování. A když se v pravých slavnostních okamžicích našeho života zkusíme zamyslet nad tím, co můžeme získat z takových obrazů, jako je obraz Parsifala jdoucího k hradu svátého Grálu, Parsifala, který se má zeptat, pak můžeme právě v této postavě Parsifala získat vzor pro naše spirituální hnutí. A v souvislosti s tím pak můžeme pochopit i mnoho jiných věcí.

Když se ještě jednou ohlédneme za vývojem lidstva před mystériem na Golgotě, musíme říci: Tenkrát lidská duše ještě vlastnila dávné dědictví z doby, kdy z duchovních výšin sestoupila k pozemským inkarnacím. Toto dědictví si uchovávala dál, od inkarnace k inkarnaci. Proto v těch dobách existovalo dávné jasnozření, které pozvolna vyprchávalo a bylo slabší a slabší. Čím dále inkarnace postupovaly, tím slabší bylo vyprchané dávné jasnozření. Na co bylo toto dávné jasnozření vázané? Bylo vázané na to, na co je vázané i vnější vnímání prostřednictvím očí a uší, na to, čím je člověk ve vnějším světě. U lidí před mystériem na Golgotě tomu bylo tak, že vyrůstali jako děti: učili se chodit, mluvit, a samozřejmě - dokud tu ještě byly ony elementární síly dávného jasnozření - se učili také jasnozřít. Učili se to jako něco, co vyplývalo ze styku s ostatními lidmi, tak jako ze styku s ostatními lidmi vyplývalo, že se člověk prostřednictvím ústrojí hrtanu naučil mluvit. Člověk se však u mluvení nezastavil, ale pokračoval k elementárnímu jasnozření. Toto elementární jasnozření bylo vázané na obvyklou lidskou ústrojnost, a to tak, jak byla tato lidská ústrojnost součástí fyzického světa; jasnozření tedy nutně muselo nabýt charakteru lidské ústrojnosti. Zhýralý člověk nemohl dosáhnout ve svém jasnozření ryzosti, zatímco ryzí člověk této ryzosti dosáhnout mohl. To je zcela přirozené, neboť jasnozření bylo bezprostředně vázané na lidskou ústrojnost.

Nutným důsledkem bylo, že pro tuto obvyklou lidskou ústrojnost nesmělo být odhaleno jisté tajemství, totiž tajemství souvislosti mezi duchovním světem a fyzickým světem pozemským. Lidská ústrojnost musela být nejprve přetvořena, musela nejprve vyžrát. Jinoch ze Sais nesměl, jako příchozí zvenčí, jen tak spatřit obraz bohyně Isidy.

Se čtvrtým poatlantským obdobím, do něhož spadalo mystérium na Golgotě, jasnozření zmizelo. Objevila se nová ústrojnost lidské duše, ústrojnost, která musí zůstat před duchovním světem zcela uzavřená, pokud se neptá, pokud nemá puzení, které spočívá v otázce. Tytéž škodlivé síly, které v dávných dobách přistupovaly k lidské duši, k ní přistoupit nemohou, ptá-li se právě na tajemství, které je tajemstvím svátého Grálu. Neboť v tomto tajemství se ukrývá to, co od mystéria na Golgotě vplynulo do aury Země. Co do ní dříve nevplynulo a co do ní jako tajemství Grálu vplynulo nyní, to by člověku zůstalo i teď uzavřeno, kdyby se nezeptal. Člověk se musí zeptat, což ovšem neznamená nic jiného, než že musí mít potřebu skutečně rozvinout to, co beztoho žije v jeho duši.

Před mystériem na Golgotě to v duši nebylo, neboť Kristus nebyl v auře Země. Před mystériem na Golgotě by člověku stačilo, aby náležitým způsobem spatřil obraz bohyně Isidy, a byl by poznal její tajemství, prostě jen tím, co v něm žilo v podobě dávných jasnozřivých sil; byl by do toho obrazu vložil celou svou lidskou přirozenost a byl by ho tak poznal.

V době po mystériu na Golgotě tázající se duše také dospěje k náležitému tázání se a bude také moci náležitě pociťovat nové mystérium bohyně Isidy. Proto dnes záleží na správném tázání se, to znamená na správném postoji k tomu, co může být zvěstováno jako spirituální světový názor. Pokud někdo přijde pouze s náladou usuzování, potom může číst všechny knihy a všechny cykly, zkrátka všechno - a nedozví se vůbec nic, neboť mu bude chybět parsifalská nálada. Přijde-li někdo s tázavým naladěním, pak se dozví ještě něco úplně jiného než to, co spočívá v pouhých slovech. Slova budou v prožívání jeho vlastní duše oplodněna silami zdroje. Aby se to, co je nám spirituálně zvěstováno, stalo takovým vnitřním prožíváním, na tom právě záleží.

A na to jsme zvláště upomínání, setkáme-li se s něčím takovým, jako jsou ony významné události mezi rozhovorem Ježíše Nazaretského s matkou a Janovým křtem v Jordánu. Neboť tyto věci pro nás mohou nabýt význam teprve tehdy, budeme-li se na ně ptát, budeme-li mít živou potřebu poznat, co působilo v onom důležitém předělu mezi dobou před mystériem na Golgotě a po něm. Nejlepší je nechat na vlastní duši působit právě tyto věci. Všechno, co mají říci naší duši, je v podstatě obsaženo již v tomto vyprávění. Není třeba, abychom do něj něco nějak zvlášť interpretovali.

Právě u příležitosti této části Pátého evangelia jsem chtěl učinit tuto obecnou poznámku a poukázat na to, jak je pro naši dobu v jistém smyslu opět důležité porozumět parsifalské náladě. Budeme jí muset porozumět. Tato nálada se objevila u Richarda Wagnera, který se jí pokusil hudebně-dramaticky ztvárnit. Nechci se nechat vtáhnout do velkého sporu, který se dnes ve vnějším světě kvůli „Parsifalovi“ rozhořel. Duchovní věda zde není proto, aby se stavěla na jednu nebo druhou stranu. Proto ať se vyvaruje toho, aby se vměšovala do sporu mezi těmi, kdo chtějí Wagnerova „Parsifala“, tento nejvýznamnější dokument parsifalské nálady dnešní doby, v Bayreuthu zachovat a chtějí, aby byl chráněn, a těmi, kdo ho chtějí předat říši Klingsorově. K tomu posledně jmenovanému ovšem v podstatě již dochází. My však chceme poukázat na něco jiného; chceme poukázat na to, že v dalším působení Kristova impulzu tam, kam dosud nesahá soudnost, kam dosud nesahá lidské nadvědomí - kam však má toto nadvědomí prostřednictvím spirituálního světového názoru víc a víc dosahovat - tam musí být vždycky parsifalská nálada a ještě leccos jiného, o čem ještě chceme v průběhu této zimy hovořit.

Berlín, 6. ledna 1914

GA 148